

SZABÓNÉ LÁSZLÓ LILLA

Megölelném Istent – Gyermek lelki kísérése

Budapest, Kálvin Kiadó, 2025, 292 oldal
ISBN 978-963-558-574-8

Lehetőség és felelősség a gyermekek lelki kísérésében

„Engedjétek e kisgyermeket, és ne akadályozzátok őket, hogy hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyek országa.”

(Mt 19,14)

Jézus tanítása egyértelmű, bár egyáltalán nem egyszerű. Ott áll mögötte egy kimondatlan dilemma: ki és hogyan hat a gyermek fejlődésére? Erre a kérdésre sokféle válasz érkezhet, attól függően, hogy milyen korosztályról beszélünk, milyen oldalról és szerepből közelítünk a témához. Ha nagyon szűken gondolkodunk, akkor rávághatjuk, hogy a család hatása az első. De tudományos perspektívából nézve (és a gyakorlati tapasztalatainkat is mellé téve), látjuk, hogy Urie Bronfenbrenner (1979) humán-ökológiai modellje nagyon is igaz: minden egyénre hatással van az őt körülvevő szűkebb és tágabb környezete. Azaz a gyermeket és a fiatal nem elszigetelten, hanem a család, iskola, kortárs csoport, intézmények, társadalmi-kulturális közeg, illetve az aktuális, nagy paradigmaváltó események összefüggésében is nézhetjük. Mindezek hatással vannak a fejlődésükre. Ebből a szemszögből nemcsak azt láthatjuk meg, hogy nagy lehetőség és felelősség egy gyermek nevelése – akár szülőként, keresztszülőként vagy családtagként, de azt is hozzátehetjük, hogy a nevelésben, a fejlődés támogatásában sokkal nagyobb kör vesz akár tudatos, akár tudattalan módon részt. Így a szolgálatunk oldaláról kapcsolódhatunk lelkipásztorként, hittanoktatóként vagy éppen a gyülekezet tagjaként, esetleg egy oktatási intézményben pedagógusként, segítőként egyaránt. A hangsúlyok persze eltérőek, és befolyásoló a gyermek életkora, sajátosságai, közege, de a feladat és a felelősség jelen van. Kinek-kinek a maga szerepe és lehetőségei szerint.

Keresztyén emberként, keresztyén család tagjaként, szolgálattevőként a fókuszaink között megjelenik a gyermekek lelki kísérése is. Hogyan lehet ezt jól megtenni? Mik azok a szempontok, amelyeket érdemes figyelembe venni?

Hogyan vágjunk bele? Milyen akadályok és támogató tényezők vannak, ha azt a célt szeretnénk elérni, hogy a gyermekeink egészséges hitű, felnőtt keresztyénné váljanak?

Olyan kérdések ezek, amelyek sok emberben megfogalmazódnak, de szakirodalom és iránymutatás kevesebb van hozzá. Ezt a hiányt pótolja Szabóné Dr. László Lilla munkája. A szerző a sokrétű tapasztalatából, szakmai és magánéleti területre egyaránt alapozva indult neki a könyv írásának. Egybegyűrtta a KRE-HTK oktatói, református lelkipásztori, vallásstanári, hittanoktatásban jártas szakemberi meglátásait és tudományos ismeretét az elkötelezett, három gyermekes, keresztyén családban élő édesanya mindennapi élményvilágával. Így egy olyan munka született, amely többféle célközönséget szólít meg. Könyvének céljai a következők:

- A gyermekek és gyermekes családok felé szolgáló lelkészek, hittanoktatók, gyülekezeti tagok támogatása a gyermekek lelki kísérésében, és a családok tudatos megerősítése ezen a téren.
- A mindennapokban alkalmazható ismeret, látásmód, megvalósítható utak felmutatása: biblikusan, modern szakirodalmi alapokon.
- A családok (szülők, nagyszülők, keresztszülők) segítése a rájuk bízott gyermekek lelki kísérésében.

Az alábbiakban néhány kulcspontot emelek ki, ízelítőként a tanulságos, elgondolkodtató és hasznos anyagból.

Kapcsolódás a gyermekekhez, a lelki kísérés folyamata és szolgálata

Az életvalósághoz kapcsolódó kiindulópontja a könyvnek az a realitás, hogy a gyermekek, különösen a kisgyermekek, óvodások és kisiskolások nyitottak a hit dolgai iránt. Érdeklődnek, kérdeznek, párbeszédet kezdeményeznek. Ott és akkor és olyan témában, ami éppen megérinti őket. Régi fényképek nézegetése közben rákérdeznek arra, hogy hová lett a nagypapa, és mi lett a lelkével. Egyáltalán, miért is halunk meg, és tényleg mindenki megszűnik egyszer? Karácsonyi mézeskalács sütés közben arról, hogy megszületik-e minden évben újra Jézus. Óvodába sétálás vagy esti imádság során rácsodálkoznak arra, hogyan lehet láthatatlan Isten, ha mégsem látjuk. Valószínűleg tudnánk mi is bővíteni a sort a saját tapasztalatainkkal. Ezek igazi „kairos” idők, olyan alkalmak, amikor nagyon is szükséges és lehetséges a gyermeki lélekhez kapcsolódni.

Hogyan történhet mindez jól? Egyrészt, támogató jelenléttel. Jók az eszközök, hasznosak a programok és a tevékenységek, de sokkal lényegesebb az a támogató jelenlét, amit a felnővekedés éveiben adhatunk a ránk bízott gyer-

mekeknek. „A gyermekek lelki kísérése türelmes odafordulás, nyitott jelenlét a mindennapokban, amiben megoszthatók a megélések, mert meghalljuk, hogy mi is történik velük és bennük.” (25.) – írja a szerző.

Az első, nagy tematikai egység alapozást hoz. A lelki kísérés fogalmán túl tisztáz olyan alapvető kérdéseket, mint például: Mikortól keresztyén egy gyermek?; Milyen istenélményei vannak a gyermekeknek? Egyáltalán vannak-e jellemzői a gyermekek spiritualitásának? Valláspedagógiai-teológiai, pasztorálpszichológiai alapokon felhívja arra is a figyelmet, hogyan lesz élő a hit a gyermek számára. Azaz: a vallásos ismeretek, a kognitív tartalom túlhangsúlyozása helyett ráirányítja a tekintetünket az átélésekre, spirituális, hitbeli tapasztalatok szerepére. Ez az első nagy egység a szakmai olvasóknak is elgondolkodtató információkat tartalmaz. Áttekinti a gyermekek lelki kísérésének meghatározó területeit, lelki beszélgetés szempontjait. Különösen nagy előnye a gyermekek istenkapcsolatának, lelki növekedésének vizsgálata és a gyermeket körülvevő közösség szerepének és feladatának kidomborítása.

A bimbózó csoda lelki kísérése

A fejlődő gyermek egy bimbózó csoda. A születéstől a kisiskolás korosztályig vizsgálja a szerző mindazokat a jellegzetességeket, amelyek a hitben való kísérés során fontos szempontok lehetne. A gyermek személyiségének, gondolkodásának, érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének sajátosságai után kiemeli a családot mint meghatározó közeget. Abban is szempontokat ad, hogy milyen felületeken tud a család, a gyülekezeti közösség, a szolgáltatók a gyermek hitéhez, lelki növekedéséhez kapcsolódni. A rész egyik leghangsúlyosabb felismerése az a gondolat, hogy az érzelmi biztonságot az egészséges, következetes, határokat képviselő, támogató és együttműködő felnőtt tudja megadni. Ilyen felnőttek mellett és között valóban egészségesen fejlődhet a bimbó, és a felnőttek kísérni tudják őt a mindennapok – néha rögzös, néha örömteli – útján.

A szakmai olvasó számára különösen izgalmas lehet az, hogy megjelennek a teológiai kapcsolódások, a pedagógiai-pszichológiai elméletek keresztyén vonatkozásai is. Sok tisztázó gondolat hangzik itt el, amely keresztyén hitünk alapkérdéseire tartozik. Ilyen például az a megállapítás, hogy a gyermek már egészen kiskorától különbséget tud tenni jó és rossz között, de ebben a szülők és a nevelők támogatására, szóbeli útbaigazítására, mintaadására komoly szüksége van. Vagy az a gondolat, hogy a bűn elvont fogalomként nem értelmezhető a számára, de jó és rossz kategóriákon belül értelmezni tudja. Azaz: felismeri, képes látni a tetteket, tud bocsánatot kérni, és megérti, hogy jóvá is kell tenni azt, amit elrontottunk. Ugyanakkor az eredendő bűn (teológiai

értelemben) megfoghatatlan a számára (121–122.). Ennek kapcsán esik szó a kegyelemről, megtérésről, a gyermeki lélek végtelenre való nyitottságáról is.

Ez a második, nagy egység a könyvben egyrészt klasszikus szakirodalmi alapokból táplálkozik, mint például Erikson, Fowler. Megjelennek azonban hazánkban kevésbé ismert, illetve magyar nyelven kevésbé elérhető szakemberek munkái, mint például a nagy istenkép kutató, Ana-Maria Rizzuto, David Hay gyermeki spiritualitásról szóló tézisei, Rebecca Nye kutatása a gyermeki hit jellemzőiről. Mindebben jó, egészséges és a mindennapok számára hasznosítható módon jelenik meg az elmélet és a gyakorlat. Folyamatosan hangoznak el rejtett bátorítások a szolgálattevők és a család számára, az egészséges hitgyakorlatok kiépítésére, például az ünnepek és rítusok jó megélésére, istenkapcsolat és családi kommunikáció összekapcsolására.

A gyermek és a gyermeki hit a történelem tükrében

A jézusi felszólítás: engedjétek, és ne akadályozzatok, a Szentírás tükrében jól érthető és értelmezhető – de az elmúlt évszázadokban sokféle látásmódban jelent meg. Ennek áttekintésével találkozhatunk az „Engedjétek hozzám jönni!” című fejezetben.

Kiemeli, hogy mit mond a Szentírás a felnőttek felelősségéről a gyermekek irányában, majd áttekinti a gyermekek, a család, a hitre nevelés kérdéseiben irányadó szempontokat egy-egy egyháztörténeti időszakban. Majd a történeti áttekintés mellett szintén elsősorban a szolgálattevőknek szólnak azok az új megközelítések, amelyeket a szerző a 20–21. századi valláspedagógia alapján fogalmaz meg. Karácsony Sándorra hivatkozva kiemeli: „A felnőtt akkor tölti be jól a küldetését, ha a gyermek számára minden korszakában azzá lesz, akire szüksége van...” (187.)

Ahogy a könyv egészében, itt is megjelennek nagyon aktuális és mai gondolatok, amelyekben az 1980-as évektől kibontakozó gyermekteológia paradigmáját is élénk állítja.

Sokszínű és sokféle hangsúly jelenik meg ebben a részben, mivel a 20. század gondolkodói többféle látásmódot képviselnek. A gyermek sajátos útja, a gyermeki gondolkodás, hit felismerése azonban mindegyikükénél kulcsfontosságú. Egy felnőtt számára ebből talán a legfontosabb felismerés az lehet, hogy a gyermekek vallásossága, hite lehet más, mint a felnőtté. Más életszakaszban vannak, és más utakon kereshetik Istent is. Éppen ezért jó, ha megismerjük a lelki fejlődésüket, működésüket, hogy valóban az ő útjukon tudjunk csatlakozni – kívülről jövő ráerőszakolás, felnőtt látásmód átadása helyett.

A valóság talaján

A sok elmélet és megfontolás után a könyv negyedik, záró nagy egysége egy kutatás tanulságait hozza. A szülőnek, gyakorlatban lévő hittanoktatónak, lelkipásztornak talán ez lehet a legizgalmasabb rész. Tele van elgondolkodtató és mosolyra fakasztó „gyermekszáj” mondásokkal. Olyan gyermeki tartalommal, ami azonban tele van komoly kérdésekkel, teológiai kapcsolódásokkal, egzisztenciális mélységgel. Egy-egy beszélgetést olvasva nemcsak együtt kacagunk a szülővel, szolgálattévővel, hanem néha a szívünk is összeszorul és a lelkünk is facsarodik a nagyon mély életérzések mögött, melyeket a kicsi gyermekek megfogalmaznak. Mindezek elemzése is megjelenik a könyvben – következtetésekkel, gyakorlati átfordításokkal, amelyek segíthetik a gyermekkel folytatott lelki beszélgetést.

A szerző érzékenyen nemcsak a gyermekek, hanem a felnőttek, szülők kétségeire, félelmeire reagálva bátorít mindezekben. Elsősorban arra, hogy a gyermekek lelki kísérése nem kognitív ismeretek átadása, hanem támogató és odafigyelő jelenlétet igényel. Emiatt nem teológusokra van szükségük, hanem olyan lelki kísérőkre, érett hitű felnőttekre, akik szívvel-lélekkel fülelnek, figyelnek. Akik szeretettel és őszintén tudnak reagálni a gyermekek spontán érkező kérdéseire, kétségeire vagy megállapításaira. Akik nem mirelit válaszokat akarnak adni a gyermeknek, hanem engedik a kérdéseket – és beszélnek, reagálnak, kérdeznek, bátorítva őket a további érdeklődésre. Tudva azt, hogy mindezek által hit és belső elköteleződés, Isten iránti érdeklődés ébredhet.

Szabóné Dr. László Lilla munkáját tíz pontos összefoglalóval zárja, amely tíz kulcsot tartalmaz a gyermekek lelki kíséréséhez. Összefoglalásként és bátorításként kettőt emelek ki ezek közül.

Míg mi, felnőttek, hol a múlton rágódunk, hol pedig a jövőn aggodalmaskodunk, a gyermek a jelenben él. Ha csak arra fókuszálunk, hogy mit szeretnénk megadni, átadni a gyermeknek a jövőre nézve, elveszítjük az Isten jelenlétében megélhető itt és mostot. A lelki kísérésben azt keressük, hogy most hol van Isten, miképpen ragadható meg a jelenléte, mi módon bontakozik ki a gyermeknek ebben az életszakaszában a mennyei élet. (269.)

A gyermekek gondolkodása, viselkedése, hite nagyon sok mindenben különbözik a felnőttekétől. Nem kevesebbet tud, hanem másképp kapcsolódik a valósághoz. Minél jobban odacsendesedünk melléjük, minél jobban megértjük azt, ahogyan ők látják a világot, annál jobban tudjuk kísérni őket az úton. (269.)

Itt és most. Fókusz. Istenre figyelni a gyermekkel együtt. A gyermekre figyelni, Istennel együtt. Odacsendesedni a gyermekhez és Istenhez. Ezt kívánom az olvasóknak, szolgálattévőknek, szülőknek – a gyermekek lelki kísérésében!

Szászi Andrea